

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Собакаря Андрія Олексійовича на дисертацію Сохи Станіслава Ігоровича на тему: «Публічний статус громадських об'єднань в Україні: адміністративно-правовий аспект», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження

У правовій державі організаційна самостійність інститутів громадянського суспільства гарантується законом. Важливим є те, щоб об'єднання мали відповідний їх положенню в системі суспільних відносин правовий статус, що не перешкоджає їм мати адекватні права і обов'язки, як в приватноправових, так і в суспільних відносинах. Кожне громадське об'єднання – це, перш за все, суб'єкт публічного права, який реалізує свою правоздатність в різних сферах соціального життя і в формах, що не суперечать Конституції та законам України.

Представлене дисертаційне дослідження присвячене одному з дискусійних питань науки адміністративного права, вирішення якого має супроводжуватися системними науковими дослідженнями та пошуком оптимального рішення, законодавчого оформлення даного інституту. Регламентация сфери діяльності громадських об'єднань зачіпає політичні права і свободи громадян, а реалізація права на об'єднання знаходиться не тільки в правовій, а й соціальній площині.

Інтерес до теми дисертаційного дослідження сьогодні закономірний і зрозумілий у зв'язку з наступними обставинами: істотною зміною поточного законодавства, що регламентує статус громадських об'єднань; наявністю достатньої практики його застосування; асоціацією України до Європейського Союзу, що визначає стандарти в галузі національної правової регламентації цих суспільних відносин; зміною внутрішньо- і зовнішньополітичної ситуації, що виражається в появі нового виду загроз суспільству – тероризму та сепаратизму, зміні громадської думки; проведенням адміністративної реформи, наслідком якої є активна передача ряду державних функцій недержавним

утворенням.

Дослідження у межах теорії адміністративного права дозволи застосувати комплексний підхід до статусу громадських об'єднань, дати йому оцінку з позиції новітніх методологій правових досліджень.

Попри те, що в роботі над вирішенням питань публічного статусу громадських об'єднань в Україні, присутнє досить велике наукове представництво, ще чимало аспектів саме проблематики у контексті адміністративно-правового аспекту заслуговують на аналітичне вивчення. Зокрема, недостатня розробленість понятійного апарату, неповне вивчення можливостей використання зарубіжного досвіду в нинішніх умовах, неефективність правового регулювання у зазначеній сфері, недосконалість форм і методів функціонування громадських об'єднань вимагають подальшої наукової розробки. Важливість проведення дисертаційного дослідження автор детально обґрунтовує і зібраною статистичною інформацією.

Представники правничої науки, в особливості науковці в галузі адміністративного права, багато уваги приділяли дослідженню проблем правового статусу громадських об'єднань. Однак проблема визначення публічного статусу громадських об'єднань в Україні ще не була предметом окремого дослідження, що у поєднанні із вказаним вище і обумовлює актуальність дисертаційного дослідження Сохи С. І.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження Сохи С. І. виконано відповідно до основних положень Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. за № 5/2015, Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки схваленої Указом Президента України 26 лютого 2016 року № 68/2016, Пункту 3.4.1.11 «Тенденції становлення та розвитку громадянського суспільства» Основних наукових напрямів і найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих технічних і гуманітарних наук Національних

академії наук України на 2014-2018 роки, затверджених постановою Президії НАН України від 20.12.2013 №179.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні наукові положення, висновки й рекомендації, запропоновані дисертантом, є теоретично обґрунтованими та характеризуються системним підходом до предмета дослідження (с. 6), який визначений у відповідності з вимогами МОН України та дозволяє всебічно проаналізувати поставлену проблему.

Структура дисертації повністю відповідає цілям і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором та складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, нерозривно пов'язаних між собою, висновків, додатків та списку використаних джерел.

Не викликає сумнівів визначення дисертантом поставленої мети (с. 5), яка полягає у тому, щоб на основі аналізу чинного законодавства України та узагальнення практики його реалізації розкрити сутність, основні риси публічно-правового статусу об'єднань громадян і розробити пропозиції, спрямовані на підвищення ефективності діяльності громадських об'єднань.

Досить вдало визначені методологічні основи (с. 6), аргументовано наукову новизну (с. 7-8) та практичне значення одержаних результатів (с. 8-9).

Достовірність й обґрунтованість наукових положень дисертації досягнуто за рахунок комплексного застосування різних методів дослідження, як загальнонаукових, так і спеціальних (формально-логічний, логіко-семантичний, структурно-логічний, порівняльно-правовий, системно-структурний, соціологічний, статистичний), що дозволило розглянути досліджувані автором явища, процеси та правові документи у взаємозв'язку окремих елементів, виявити усталені напрямки і закономірності в цілому. Застосування методів і прийомів наукового пізнання спрямовується системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх

соціального змісту і юридичної форми. Не викликає сумнівів, що зважене використання загальнонаукових методів і методів спеціальних наук дозволило автору комплексно розглянути адміністративно-правовий аспект публічного статусу об'єднань громадян в Україні, а також виробити рекомендації та пропозиції, що постають обґрунтованими, а отже і цікавими як з наукової, так і практичної точки зору.

Варто відмітити вдало підібраний план дисертаційного дослідження, що в повній мірі розкриває обрану тематику дослідження.

З нашої точки зору, достатній обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх високому ступеню достовірності сприяло використання значного масиву вітчизняної та зарубіжної наукової, нормативної та публіцистичної літератури (324 джерела), а також плідне, творче використання знань з загальної теорії держави та права, теорії адміністративного права, інших галузевих правових наук.

Безсумнівною перевагою роботи є те, що теоретичні висновки і практичні рекомендації дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, інших законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання питань організації та діяльності громадських об'єднань.

Інформаційну й емпіричну підоснову дослідження становлять матеріали правозастосовної практики, соціологічні дослідження з питань діяльності громадських об'єднань Центру Разумкова, статистичні дані Верховного суду України; статистичні матеріали Державної служби статистики України; зведені дані опитувань 180 представників громадських об'єднань, представників Головного управління юстиції у Львівській області, вищих навчальних закладів юридичного профілю м. Львова, що робить емпіричну базу цього дисертаційного дослідження особливо цінною. Усе це дозволяє зробити висновок, що одержані у дослідженні результати характеризуються високим ступенем вірогідності та наукової обґрунтованості.

Наукова новизна одержаних результатів

Переходячи до оцінки основних положень новизни, висновків дисертації, слід відзначити, що в дисертації Сохи С.І. порушені раніше недостатньо розроблені наукові та практичні завдання, розв'язання яких дозволило отримати результати теоретико-прикладного характеру й виробити ряд нових пропозицій, спрямованих на вдосконалення теоретичних питань та практики застосування законодавства у сфері організації та діяльності об'єднань громадян в Україні.

Зміст дисертаційного дослідження дозволяє стверджувати, що автор обґрунтував низку концептуальних положень, які відрізняються науковою новизною. В першу чергу, слід відмітити, що дисертантом вперше здійснено характеристику адміністративно-правового аспекту публічного статусу об'єднань громадян в з урахуванням впливу специфічних особливостей, які проявляються у його нормативно-правовому регулюванні; проведено комплексний аналіз публічного статусу об'єднань громадян у контексті спрямованості діяльності громадських об'єднань на захист прав і свобод громадян, що дозволило розглядати діяльність багатьох громадських об'єднань в якості складової особливого способу (методу) діяльності – правоохоронних послуг (дій); визначено публічний статус громадського об'єднання в якості суб'єкта публічного права, який володіє зовнішніми та внутрішніми компонентами, зміст, форма, структура і повноваження, яких забезпечують його реалізацію.

Заслужують на увагу намагання автора переконати в доцільності внесення змін і доповнень до статей 14, 21, 186-5 Кодексу України про адміністративні правопорушення у контексті відповідальності посадових осіб громадського об'єднання; термінології; порушення порядку інформування органів реєстрації; до ст. 314 Цивільного кодексу України «Право на свободу об'єднання» щодо громадських спілок; до ст. 258 Кримінального кодексу України «Терористичний акт» щодо відповідальності громадських об'єднань; до Положення про Міністерство юстиції України щодо повноважень у сфері

діяльності громадських об'єднань; до п. 19, 20, 21 Положення про Державну реєстраційну службу України щодо повноважень у сфері діяльності громадських об'єднань.

Наукове та практичне значення представленої дисертації

Виконана Сохою С.І. наукова праця сприяє розв'язанню низки теоретичних і практичних питань, що мають важливе значення для вдосконалення теоретичних питань та практики нормативно-правового регулювання діяльності об'єднань громадян з погляду на адміністративно-правовий аспект їх публічного статусу.

Теоретичні положення і практичні рекомендації, які знайшли своє відображення в дисертації, можуть і в подальшому використовуватися в науково-дослідній сфері – для подальшої розробки актуальних проблем діяльності громадських об'єднань в Україні, визначення шляхів адаптації вітчизняної нормативної бази до вимог Європейського Союзу; правотворчості – для подальшого розвитку законодавства щодо удосконалення публічного статусу громадських об'єднань; правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності практичної діяльності правоохоронних органів у сфері діяльності громадських об'єднань в Україні.

Логічним є те, що матеріали дисертаційного дослідження використовуються в навчальному процесі при викладанні дисципліни «Адміністративне право»; у системі службової підготовки в підрозділах органів внутрішніх справ з питань практичної діяльності щодо забезпечення прав та свобод громадян, залучення учасників громадських об'єднань у сферу охорони громадського порядку.

Необхідно підкреслити, що автореферат дисертації відповідає її змісту й повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертація й автореферат оформлені відповідно до встановлених МОН України вимог.

Повнота викладення у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, що сформульовані в дисертації, достатньо повно викладені в авторефераті, а також знайшли відображення у 10 публікаціях: 5 наукових статтях, опублікованих у виданнях, що визначені як фахові з юридичних дисциплін, у тому числі зарубіжних, а також у 5 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Визнаючи загалом високий теоретичний рівень роботи Сохи С.І., її велике практичне значення, слід відзначити, що це не виключає можливостей критичного підходу до окремих позицій автора, дозволяє висловити деякі міркування та зауваження.

1. Присвятивши підрозділ 1.1 історіографії розвитку правового регулювання діяльності громадських об'єднань в Україні, на стор. 19 автор вказує, що «... в історії цього інституту в новітній Україні виділяють три етапи формування законодавства України про громадські об'єднання» та подає відповідну періодизацію. На нашу думку, доцільно було б вказати нормативно-правові акти, які регулювали діяльність громадських об'єднань в період з 1985 по 1990 роки.

2. Надаючи у підрозділі 1.2 «Нормативно-правове регулювання діяльності громадських об'єднань в Україні» (стор. 40-41) характеристику нормативно-правових актів, якими регулюється діяльність громадських формувань в Україні, авторові доцільно було б вказати основні відмінності Законів України «Про об'єднання громадян» та «Про громадські об'єднання».

3. На стор. 54 дисертант визначає дві основні тенденції розвитку суб'єктів публічного права в сучасній Україні, серед яких: по-перше, спостерігається трансформація ролі держави шляхом розширення своєї участі у суспільних зв'язках; по-друге, формується правосуб'єктність нових учасників публічно-правових зв'язків. При цьому погляди автора із зазначеного питання

відображають позицію національної школи права. Хоча, на нашу думку, доцільно було б розкрити альтернативні підходи до даної проблеми оскільки, як у законодавстві України, так і у правовій політиці дотепер відсутній єдиний підхід до правового регулювання діяльності суб'єктів публічного права, як в цілому, так і стосовно різних сфер суспільного життя.

4. Дискусійним та таким, що потребує уточнення під час захисту дисертації є твердження автора щодо поділу принципів діяльності громадських об'єднань в Україні на три групи, а саме: загальні (конституційні) принципи; спеціально-юридичні принципи та принципи адміністративно-процесуальної діяльності (стор. 80 дисертації). Адже, на нашу думку, принципи права по різному трактуються в залежності від типу праворозуміння. Вони утворюють систему, де один принцип виводиться зі змісту іншого. Основоположним принципом права є верховенство права, який конкретизується в загальних принципах як справедливість, рівноправність, гуманізм. Загальні принципи права, будучи конкретизовані на конституційному рівні, утворюють конституційні принципи права, які конкретизуються в міжгалузевих, галузевих та інституційних принципах.

5. Розглядаючи у підрозділі 3.1 міжнародний досвід правового регулювання діяльності громадських об'єднань, дисертант наголошує на необхідності його комплексного запозичення з урахуванням особливостей зарубіжної та вітчизняної нормотворчості та правозастосування. Натомість він не пропонує, де саме у законодавстві України слід використати позитивну зарубіжну практику з цього питання, та не визначає можливі шляхи її запозичення в Україні.

Разом із тим, висловлені зауваження, насамперед, характеризують складність проблеми, що досліджується, вони суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації виконаної Сохою С.І.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам МОН України

На підставі викладеного вважаю, що дисертація Сохи Станіслава Ігоровича на тему: «Публічний статус громадських об'єднань в Україні: адміністративно-правовий аспект» є самостійною, завершеною науково-дослідною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що вирішують важливе завдання для науки адміністративного права щодо вдосконалення теоретичних питань та практики діяльності громадських об'єднань у контексті розвитку громадянського суспільства.

Дисертація за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю і достовірністю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням відповідає вимогам п.п. 9 і 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор – Соха Станіслав Ігорович на основі публічного захисту заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

**Професор кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

А.О. Собакарь

Підпис Собакаря А.О. засвідчую:

**Проректор Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ**

О.М. Обушенко